

محسن جلال پور: ایران بازار پسته را به آمریکا واگذار کرد/ سقوط قیمت پسته در بازار جهانی

صنعت پسته ایران از دهه ۹۰ به دلیل بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آب، مالکیت آشفته، مکانیزه نبودن باغ‌ها، بهره‌وری پایین و قیمت تمام‌شده بالا رو به افول رفت و آمریکا به تدریج جای ایران را در بازارهای جهانی گرفت. این اظهاراتی است که از سوی محسن جلال‌پور، رئیس پیشین اتاق بازرگانی ایران و انجمن پسته، مطرح شد.

به گزارش پایگاه خبری صنعت غذا و کشاورزی (اگرو فود نیوز)، در سال‌های اخیر مشکلات متعدد منجر به عقب افتادن ایران از رقبای بازار پسته شده است. این وضعیت از سال گذشته به دلیل خشکسالی، سرمازدگی و گرم‌زدگی تشدید شده است؛ طوری‌که تولید و صادرات پسته در سال گذشته در ایران نصف شد. البته علاوه بر مشکلات تولید، موانع صادراتی نیز وجود دارد که مهم‌ترین آن‌ها سیاست رفع تعهد ارزی است.

بر اساس آمار گمرک در سال گذشته بیش از ۵۶ هزار و ۲۹۸ تن پسته و مغز پسته به ارزش بیش از ۴۰۵ میلیون و ۴۴ هزار دلار به ۵۷ کشور مختلف صادر شده است. این میزان نسبت به سال ۱۴۰۰ از نظر وزنی حدود ۵۸.۴ درصد و از نظر ارزش دلاری ۵۵.۷ درصد کاهش داشته است. این در حالی است که در بهترین حالت تا ۱.۵ میلیارد دلار صادرات

پسته از ایران انجام شده است.

همچنین پایگاه خبری کمیسیون اروپا (یورواستات) اخیراً از صادرات ۶۷ میلیون یورویی پسته ایران به اتحادیه اروپا در ۹ ماه نخست ۲۰۲۳ خبر داده که این رقم نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش ۲۹ درصدی داشته است. ایران در مدت مشابه سال قبل ۹۵ میلیون یورو پسته به اروپا صادر کرده بود. از طرف دیگر صادرات پسته ایران به چین در ۹ ماه نخست سال ۲۰۲۳ با کاهش ۵۹ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل مواجه شده است.

به نظر میرسد یکی از دلایل اصلی این کاهش صادرات، شرایط اقلیمی و طبیعی یعنی خشکسالی، سرمازدگی و گرمزدگی باشد. البته فعالان این حوزه اما معتقدند که علاوه بر موانع تولید، موانع جدی در حوزه صادرات نیز وجود دارد که امکان تغییر آنها و تسهیل شرایط صادرات وجود دارد.

با این حال، در صورت رفع موانع داخلی هم بازگشت ایران به دوران اوج خود در بازار پسته و رتبه اول تولیدکننده و صادرکننده جهان، به دلیل سرمایه‌گذاری و تولید بالای آمریکا بعید به نظر میرسد.

در این رابطه محسن جلال‌پور، رئیس سابق انجمن پسته و رئیس اسبق اتاق بازرگانی ایران اظهار کرد: تقریباً در چهار دهه، یعنی از دهه ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۰ ایران با فاصله زیاد، تولیدکننده و صادرکننده اول در صنعت پسته بود. پسته‌کاری از دهه ۴۰ در ایران آغاز شد و در دهه ۵۰ تنها کشوری که پسته قابل صادرات داشت، ایران بود. در دهه ۶۰ هم با حفر چاه‌های فراوان بدون مجوز یا با مجوزهای نادرست، صادرات پسته افزایش یافت و این وضعیت در دهه ۷۰ هم تکرار شد. در دهه ۸۰ درختانی که در دهه ۵۰ و ۶۰ کاشته شده بودند به بار نشستند و به همین دلیل این دهه، جزو پرمحصول‌ترین سال‌های تولید و صادرات پسته شد. اما با ورود به دهه ۹۰ ماجرا به‌طور کلی تغییر کرد.

صنعت پسته در ایران چگونه تضعیف شد؟

جلال‌پور با بیان اینکه از دهه ۹۰ به دلیل بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آب، مالکیت آشفته، مکانیزه نبودن باغ‌ها، بهره‌وری پایین و قیمت تمام‌شده بالا، صنعت پسته کم‌کم تضعیف شد، تصریح کرد: در این شرایط آمریکایی‌ها که از دهه ۱۳۷۰ صنعت پسته را با کاشت تعداد زیادی نهال شروع کرده بودند، در دهه ۸۰ اولین محصولات خود را به

بازارهای جهانی عرضه کردند و از اوایل دهه ۹۰ از ایران پیشی گرفتند. کار به جایی رسید که تولید پسته در آمریکا ۲۰ هزار تن از ایران بیشتر شد و ایران جایگاه اولین تولید کننده پسته را از دست داد و به جایگاه دوم رسید. البته با این توضیح که در آن زمان، ایران هنوز صادرکننده اول پسته جهان بود.

وی با بیان اینکه این روند ادامه پیدا کرد تا این که با تشدید تحریم ها، آمریکایی ها از سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به بعد کم کم رتبه اول صادرکننده پسته جهان را هم از ایران گرفتند، گفت: به این ترتیب در زمینه تولید و صادرات پسته به مقام دوم و بعضی سال ها نیز به مقام سوم رسیدیم. امروز آمریکایی ها با تقریباً سه برابر تولید ایران، با فاصله زیادی رتبه اول تولید پسته در جهان را در اختیار دارند و ایران هم در حال حاضر رتبه دوم و ترکیه رتبه سوم را دارد. کشورهای اسپانیا، یونان، استرالیا و افغانستان هم در رده های بعدی قرار گرفته اند.

او افزود: در دو سال گذشته آمریکا ۶۳۰ هزار تن پسته تولید کرده، ایران حدود ۲۰۰ هزار تن و ترکیه نیز حدود ۱۸۰ تا ۲۰۰ هزار تن تولید داشته است. البته به این دلیل که در ترکیه، پوست تازه پسته را جدا نمی کنند، آمارها درست نیست، اما آمریکا و ایران پسته را فرآوری می کنند. البته امسال وضعیت عجیب و غریبی بر بازار حاکم است؛ حدود یک میلیون تن پسته در دنیا تولید شده و به جز سه کشور یاد شده، تولید پسته در سایر کشورها زیر ۱۰۰ هزار تن است. البته نزدیک به ۲۰۰ هزار تن پسته هم از سال گذشته در بازار مانده که عمدتاً متعلق به آمریکا و ایران است.

افت ۳۵ تا ۴۰ درصدی قیمت پسته در بازار جهانی

از طرف دیگر به گفته این فعال اقتصادی، مصرف پسته در دنیا در بهترین سال ها ۷۰۰ هزار تا ۷۵۰ هزار تن و در بهترین حالت ۸۰۰ هزار تن است و این نگرانی وجود دارد که از این به بعد مصرف از تولید کمتر باشد و به همین دلیل هم امسال قیمت ها به یکباره ۳۵ تا ۴۰ درصد افت قیمت کرده است. دلیل این وضعیت، پیشی گرفتن عرضه از تقاضا در بازارهای جهانی است. این در حالی است که هر سال ۱۹ درصد به تولید پسته اضافه می شود. البته مسیر پسته ایران برعکس است و هرچه تولید کشورهای دیگر بالا می رود، تولید ایران رو به

کاستی می‌گذارد.

وی با بیان اینکه همچنان پسته ایران از نظر کیفیت بهتر از دیگر کشورهاست، توضیح داد: پسته ایران چهار مزیت اصلی دارد؛ مزیت اول طعم بهتر آن است. مزیت دوم میزان مغز نسبت به پوست است که برای پسته ایرانی حدود ۵۴ درصد و برای پسته آمریکایی کمتر از ۵۰ درصد است. مزیت سوم تنوع است که برای پسته ایرانی حدود ۱۸ مورد و برای آمریکا فقط یک مورد است. مزیت چهارم هم چرب بودن محصول است که قدرت برشته شدن پسته ایرانی را افزایش می‌دهد.

قیمت تمام‌شده پسته آمریکایی، دوسوم پسته ایرانی

به گفته جلال‌پور به دلیل مزیت‌های پسته ایرانی، با وجود تولید بالای پسته آمریکایی، باز هم پسته ایرانی مشتریان خاص خود را دارد. اما از جمله برتری‌های پسته آمریکا به ایران بهره‌وری بالاتر و قیمت تمام‌شده کمتر در تولید است؛ طوری‌که قیمت تمام‌شده پسته آمریکایی دوسوم قیمت تمام‌شده پسته ایرانی است. همچنین یکپارچه بودن املاک و باغ‌های پسته در آمریکا باعث شده روش مکانیزه و بهره‌وری بهتری از این فرآیند در ایران داشته باشد. این اتفاق هم به خاطر این رخ می‌دهد که پسته‌کاران آمریکا بازارهای بهتری در اختیار دارند، بهره پایین پول در آمریکا به آنها کمک کرده که سرمایه‌گذاری بهتری داشته باشند در نتیجه ثبات بیشتر به وجود آمده که می‌توانند قراردادهای بلند مدت حتی دو ساله برای فروش داشته باشند. این در حالی است که در ایران تولیدکنندگان برای یک ماه بعد هم نمی‌توانند برنامه‌ریزی کنند.

رئیس سابق انجمن پسته ایران همچنین در پاسخ به اینکه چه راهکاری برای پس‌گرفتن بازار پسته از آمریکا وجود دارد؟ خاطرنشان کرد: در واقع هیچ راهی وجود ندارد که ایران به رتبه اول برگردد، چراکه آمریکایی‌ها هر سال تولید خود را بیشتر می‌کنند و پیش‌بینی کرده‌اند که در سال‌های آینده تولید خود را به یک میلیون تن برسانند. اما تولید پسته ایران نه تنها بیشتر نمی‌شود که به دلیل بی‌آبی و مشکلات ناشی از کمبود آب و خرده‌مالکی، سال به سال در حال کمتر شدن است. در این شرایط راهکاری برای افزایش تولید وجود ندارد، اما می‌توانیم میزان پسته و باغ فعلی را حفظ کنیم و به دنبال بهره‌وری بیشتر، به ویژه در حوزه آب باشیم./تجارت نیوز

